

Patrimoni de Catalunya i fra Miquel Pontic i Isern, bisbe de Girona (Bouleternère, 1631- Girona, 1699)

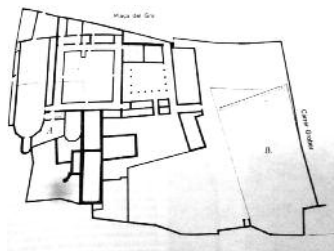
1 - El personatge

El nostre embellidor i difusor del patrimoni català, arreu on anava o vivia, és el barroc. Es tracta d'un franciscà-bisbe-constructor que neix a Bouleternère, al Rosselló, fill de Francesc Pontic, fill natural d'un gran personatge, i de Rosa Isern, el dia de sant Andreu de 1631, sota el signe de sagitari, dotat d'una intel·ligència i una generositat grans que porta a la pràctica millorant els paisatges de pedra i de llum que troba en el seu camí.

Després de rebre una acurada educació ingressa a l'orde de framenors a la Catalunya Nord, a Sant Francesc de Perpinyà, preparat per l'oncle matern fra Bartomeu Isern, fill dels pagesos de Vinça Gabriel i Polisenà. Reclamat pel guardià de Girona, Dídac Cubells, arriba al monestir de Sant Francesc durant la Revolta Catalana, en companyia de l'oncle patern fra Francesc Pontic (?-Girona,1705) i per ajudar en el dur moment que passa el monestir, fra Miquel, fa que l'oncle Jaume Isern faci un quantiós llegat al cenobi a canvi de la celebració de dotze misses resades i quatre aniversaris per Pasqua Florida, Sant Jaume, l'11 d'octubre i l'11 de novembre per la seva ànima.

Pintor anònim del segle XVII, retrat de Miquel Pontic Isern, bisbe de Girona, MAC. Girona

Bru Barnoya i Xiberta, arquitecte municipal de Girona, plànol del convent de Sant Francesc de Girona abans de la demolició per obrir el carrer del Progrés, 1840-1842. Inexacte. Paper. Arxíu Municipal de Girona

Montserrat Moli i Frigola, professora d'Arquitectura i Paisatge a la II Università degli Studi di Roma "Tor Vergata", Real Academia de la Historia, Centro di Studi per la Cultura e l'Immagine di Roma, Asociación Hispánica de Estudios Franciscanos

A Gonzalo por tanto y por más.

Reconegut per la seva pulcra vida i bella parla dintre els framenors, fou lector de gramàtica o filosofia a Illa, Girona i Sant Tomàs de Riudeperes, on feu d'almoïner voluntari i aprofundí en els estudis de teologia. Obté el grau de teologia a Valladolid i fa de lector de la matèria durant quinze anys als convents de Girona, Barcelona i Tarragona. A la darrera ciutat és elegit guardià, custodi i delegat al concili de Toledo. Més tard i gràcies al seu *savoir faire* és anomenat visitador de Cantàbria, València i Sardenya, i per unanimitat, provincial de Catalunya l'any 1684, càrrec que compaginà des de 1685 amb el de mestre de novicis de Girona, un aspecte fins ara inèdit, que compagina des de 1686 amb el de bisbe de la ciutat, càrrec que ocuparà fins a la seva mort, esdevinguda un plujós 26 de gener de 1699.

El claustret de Sant Francesc de Girona. Fotografia de Gaietà Barraquer i Roviralta de 1893

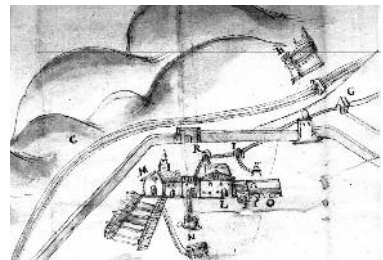
El llegat patrimonial

2 - La catedral de Girona

Culte i refinat, promociona les arts, amb el propi patrimoni, empenyorant fins i tot el pectoral de brillants per deixar arreu de Catalunya els molts graons de l'“escala de la glòria”, en el curs de la qual porta a la pràctica tot el que ha après dels clàssics, a Itàlia i més concretament a l'illa de Sardenya. Demostra no sols conèixer els tractats d'arquitectura de Jacopo Barozzi da Vignola, Andrea Palladio o Sebastiano Serlio sinó que ha llegit atentament les disposicions de la sessió xxv de desembre de 1563 del concili de Trento i sobretot Carles Borromeu, de qui posa en pràctica al bisbat de Girona les *Instructionum fabricae ecclesiae et suppellectilis ecclesiasticae* de 1577, mitjançant la *Pastoral sobre la vigilància y cuidado de tenir singularment en orde a les esglésies*, en què posa de manifest el seu programa.

Deixa una petja glamurosa a Girona, on rep les ordres menors a Sant Pere de Galligants l'any 1652 en estar la ciutat ocupada pels francesos. Ell era lector de filosofia i teologia al convent de Sant Francesc, i més tard el mestre de novicis que acull i prepara les vesticions de sis framenors. Durant el seu pontificat no s'oblida mai del convent gironí, on ha sigut tan feliç en arribar-hi des d'Illa de Tet. Tampoc de les *acalorades* clarisses, el cenobi de les quals en ser enderrocat per l'exèrcit espanyol, fa que s'allotgin en cases particulars insalubres.

El nostre bisbe sol·licita permís a la cambra apostòlica per disposar del patrimoni heretat dels seus i ho fa just després de la possessió, quan jura el càrrec en un altaret portàtil situat al final d'una muntanya de terra, a la qual ha pujat amb

Joan Cisterna, mestre de cases. Les escaletes de la catedral de Girona entre els carrers i les cases properes el 1611. Paper i tinta. Arxiu Capítular de Girona

dificultat. L'accés a la façana principal de la catedral sols disposava de les estretes escaletes entre les cases, projectades pels bisbes Benedetto di Tocco (Napols, 1510 - Montserrat, 1585) i Francisco Arévalo de Zuazo (Segòvia,? - Girona, 1611) a final del segle XVI i començament del XVII. Fra Miquel decideix en aquell moment que cap més bisbe no prendrà possessió d'una forma tan denigrant i penosa. Arriba al palau episcopal amb una petita cort d'assistents, formada pels framenors fra Montserrat Sevalls i fra Francesc Cabestany, morts en el palau l'any 1690, motiu pel qual són substituïts per fra Ramon Badia.

I és per l'esposa la catedral, per la qual fra Miquel decideix dotar-la de dues façanes barroques, a l'interior i a l'exterior. Revisem d'aquesta manera la historiografia que sempre ha atribuït als successors la catedral barroca. Pontic ho fa malgrat les dificultats, els setges, les riuades, l'exili i els canonges, convençut com està que cal crear en la plaça de la seu una escenografia tan potent com la de Sant Pere del Vaticà, que porti de la tenebra a la llum i de la terra al cel.

En primer lloc, contracta l'any 1690 la graonada d'accés a la façana principal, després d'estudiar atentament els projectes de Tocco, Arévalo de Zuazo i de llegir la *Peregrinación de la yda de Cataluña* de 1586, d'un framenor que aprecia. Concep la façana exterior com un tot, i hi vol una escalinata, semblant a les escales del Campidoglio i de la Scala Santa de San Giovanni in Laterano, que ha de ser la clau de l'escenografia de la plaça, l'espill de la façana i la que guiarà la mirada del viatger. El seu projecte passa dels setze passos de l'escaleta de Tocco als setze pams actuals, perquè la façana de la catedral es reflecteixi en els graons, faci amable l'arribada del nou bisbe i aconseguixi "el cop de pedra visual més impactant que hom pot trobar (...) fins a Roma".

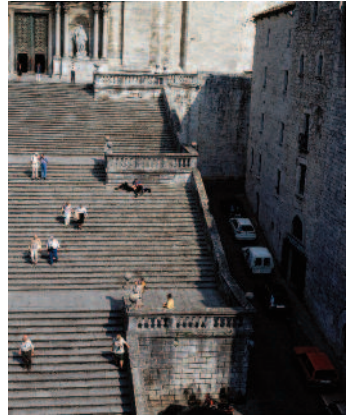
Conscient de la importància de la història, el 14 de febrer de 1690, aniversari de la presa de possessió del papa Alexandre VIII Ottoboni, contracta amb els seus estalvis i davant del notari apostòlic Francesc Moret la construcció de l'escalinata. Escull el mestre de cases de la seu de Vic, Pere Cases (Vic? - 1696), per haver canviat la imatge de les esglésies d'Osona i per trobar-se a Girona treballant en les fortificacions de la ciutat, dirigides per l'enginyer italià Ambroggio Borsano. Però sobretot pels consells del carmelita i gran teòric de l'arquitectura fra Josep de la Concepció. Cases segueix Juan Caramuel i l'*Arquitectura Civil Recta y Obliqua*, publicada l'any 1676, i s'oblida de l'*Architettura Civile* de Guarino Guarini, que considera l'arquitectura obliqua contrària a la romana. Fra Miquel i Pere Cases s'arrisquen apostant per la bellesa de les escales obliques i anticipen de trenta-cinc anys la més famosa de la Trinità dei Monti.

Pontic vol gaudir d'una escala més bella, alta, ampla i forta que l'anterior, amb braços

La façana i les escales de la catedral de Girona. Fotografia de Josep Maria Oliveras

inspirats en les *barchese* de les vil·les d'Andrea Palladio, amb la idea que la catedral abraçei els fidels que hi vagin a pregar i animi els viatgers despistats a descobrir els tresors amagats. L'escala ha de tenir tres parts i ha d'estar decorada amb motius bèl·lics: baluards i tribunes, de ciutat fortificada, amb bases, baranes dretes i obliqües. I amb pilars, agulles i boles al·lusives a les que coronen l'àtic de la col·legiata de Sant Feliu i que reapareixen a Santa Caterina i Sant Lluç. Però hi vol també piràmides, inspirades en les construïdes al catafalc de la reina Maria Lluïsa d'Orleans. Les mateixes piràmides serviran de model als molts caplletres dels Antifonaris pintats pels miniaturistes de l'escriptori de Sant Francesc de Girona, al monument a la Immaculada projectat a la plaça del Born de Barcelona l'any 1706 per Conrad Rudolf, Francesc Santacruz i Pere Crusells i al monòlit aixecat a Pedret l'any 1720 pel marquès de Castelrodrigo per celebrar amb pedra la submissió de la ciutat.

Pere Cases i Bartomeu Soriano, mestres de cases. 1691-1692. Les Escales de la catedral de Girona. Fotografia de Josep Maria Oliveras

El contracte és un tractat d'arquitectura, on fra Miquel demostra el coneixement de la tècnica en exigir la construcció de murs de contenció per emmarcar l'escala, els quals conjuntament amb els replans i els baluards han de ser rústics. Preveu que les diverses peces es facin amb motllo i que les boles es fixin amb agulles de ferro, un material que s'ha d'usar també a les cornises. Per estalviar, mana desfer l'obra de Tocco i reutilitzar la pedra després de ser "repicada y boxardada", per imitar el gest del papa Sixte V Peretti en la Scala Santa de San Giovanni in Laterano. Pel contrari, les lloses de l'últim replà han de fe-se amb pedra nova i mesurar quatre o cinc pams.

Pere Cases es compromet a construir l'escala per sis mil lliures i vint-i-cinc quarteres de blat, quelcom que es repetirà cinquanta-set anys més tard en el contracte del Miracle de Riner. Josep Gibert diu que Cases acorda cobrar la quantitat de blat resultant de posar un gra de blat en el primer graó, dos en el segon i així en progressió geomètrica. La saviesa popular deia que quan fra Miquel s'adonà que no hi havia blat suficient en tot el bisbat per pagar, cridà el mestre de cases aragonés Bartomeu Soriano (Rubiales (Teruel), c. 1642 - Girona, 1718), de qui li havia parlat meravelles fra Josep de la Concepció, per oferir-li feina als hospitals i aconseguir abaratir el preu de l'escala.

De resultes d'això es firma un segon contracte i es beneeix la primera pedra el 24 de gener de 1691, dia en què fra Miquel partí vers el concili de Tarragona. El mestre Soriano, que s'autodenomina "Magister Architectorum de la Structura et Fabricae Scala Maioris Ecclesiae", preveu un pagament per peces de la forma següent: sis lliures per cana llisa o rústica, cinc lliures i setze sous per piràmide, pom, pern i plom. Així mateix, cinc lliures i deu sous per cana de llosa, tres lliures i deu sous per pilar, i una lliura i setze sous per barana. Cases es compromet a tenir composta i condreta l'escala en un any i

mig i a fer-se càrrec del transport, un fet molt conflictiu, en no permetre els jurats de la ciutat “traure la agulla de Caputxinas per pasar pedra” i en impedir el capítol de Sant Feliu el pas de carretes durant la nit. Cases ha de transportar de dia la pedra i la fusta amb mules i un carretó petit projectat pel fuster Josep Carreras fent una gran volta fins al cementiri dels negres. El mestre Cases s’ha de fer càrrec dels sous dels treballadors del seu taller, entre els quals es trobava el seu futur gendre, Pau Costa (Vic, 1663 - Cadaqués, 1726), mestre fuster de la catedral de Vic, molt valorat per Pontic. El mestre projecta les baranes com si fossin boxets per fer puntes al coixí, que s’inspiren en la reixa renaixentista de la capella de Tots Sants de la catedral de Girona, volguda pels Galí. Els boxets inventats per Costa els retrobem en molts indrets, entre els quals el claustre i els balcons del Carme Calsat de Girona, projectat per Soriano i Mir l’any 1690, i el palau Solterra i l’hospital de Torroella de Montgrí. Reapareixen de la

La reixa de la capella de Tots Sants de la catedral de Girona. Fotografia anònima. MAC. Girona

mà del nét de Cases, l’escultor Pere Costa Cases (Vic, 1692 - Berga, 1761), en el retaule major (1722) i en les escales de l’hospital de Santa Caterina, ambdues a Girona (1730), i en l’escalinata del Parc Güell d’Antoni Gaudí. Al taller gironí, Cases amb astúcia incorpora els mestres de cases locals Joan Alesma *Sperança* (? - Girona, 1714) i Josep Cisterna major, besnét del Llätzer Cisterna, que ha bastit Sant Feliu. Hi treballen també el mestre de cases i nebot Francesc Font, els picapedrers Pere i Felicià Cudina, i el paraire Rafael Pujadas, tots de Sant Hipòlit de Voltregà.

I per enllestir-ho ràpidament, Cases firma dues subcontractacions el 4 i el 15 de novembre de 1691 amb els mestres de cases Anton Cisterna major (Girona, 1656 - 1709?) i Jaume Mir (Girona? - 1714) que a la vegada subcontracten altres mestres per a la confecció de les dues baranes –per això tan diverses–. Tots els mestres esmentats es comprometen a fer quinze peces per a la cornisa, trenta baranes: quinze rectes i quinze d’obliques i trenta canes de graons per la Pasqua Florida de 1692, festa en la qual fra Miquel vol inaugurar l’escala.

El pagès de Montjuïc Miquel Simon Ferrer obté per contracte el transport de la pedra nummúlfica, en ser desestimada la pedra de Cartellà, des del mas Jordi de Pedret, propietat del capítol, fins a la seu. La forma de pagament establerta per Soriano es fa extensiva a les peces de ferro i altres materials, però el mestre aragonès, bon negociador, acorda una paga extra de cent lliures i cinc quarteres de ségol si l’escala s’acaba en un any i mig, com ocorre. El preu total és de 5.694 lliures i dinou quarteres de ségol, una xifra parella al primer pressupost, que es pagada en vint-i-set partides del novembre de 1690 al 2 de juliol de 1694.

Fra Miquel està tan content que sense falsa modèstia mana “que sien posades les mies armes als inicis dels dos braços, com a testimoniança i exemple per animar als futurs bisbes d’aquesta ciutat a fer obres en la Catedral, per ser-ne el cap visible i crear l’admiració dels estrangers que la veneren”, uns escuts que han passat desapercibuts per la historiografia però on encara es pot llegir la data de 1692, quan l’escala fou inaugurada amb un ofici solemne, música, catifes de flors i lluminària extraordinària per la joia de fra Miquel.

La societat Cases-Soriano és molt fluida i per aquest motiu l’any 1693 contracten fabricar el baluard de Sant Agustí, atesa l’excel·lent relació del mestre aragonès amb l’exèrcit. En les obres del fort, Cases a causa d’una greu malaltia ha de ser substituït per Pau Costa, que estableix el propi taller al carrer de la Rosa i és el padrí el 13 de gener de 1693 de Mariana, la filla de l’escultor Joan Torra i Francesca Barnoya, néta de l’omnipresent Anton Banoya, escultor i *manager* de Pau Costa. És Soriano en solitari qui contracta amb fra Miquel l’any 1695 “devolver la Escalera a su estado original” a causa de les bombes franceses que l’han fet miques, per això els errors de la historiografia. Fra Miquel se’n torna a fer càrrec i la torna a inaugurar el 9 de gener de 1698. I com l’efímer que porta a dintre, ho fa amb un solemne Te Deum a la llum de torxes que converteixen la catedral en un *cappellardente* semblant a les lluminàries de la basílica vaticana però també en un teatre, on es balla en els replans al so de les orquestres i cobles de la ciutat per la fugida dels francesos i que anticipen les festes promogudes per Espanya a la plaça Di Spagna i a les escalinates de la Trinità dei Monti les nits d’agost.

L’escala esdevé el símbol del bon govern de Pontic i tant ella com la plaça es converteixen en privilegiades. El valor de les cases es revalora, ja que tothom vol mirar-les. L’any 1755 és el canonge sevillà Diego Alejandro Gálvez qui les descriu poèticament dient que són de “88 gradas (anchas y cómodas) repartidas entre subidas (...) y dos espaciosas mesetas o descansos y por ambos costados cineándolas de (...) piedra muy blanca con bellos adornos y calados (...) muy hermosa y de gran suntuosidad”.

L’escala és citada pels viatgers del Gran Tour, que repeteixen canviant els adjectius i el nombre de graons, la descripció d’Antonio Ponz. Sols el delicat Ferenc Schulz l’any 1868 la descriu com “más perfecta y más bella que la de la Trinità dei Monti”.

El capítol agraït per la bella perspectiva de la catedral decideix celebrar per l’ànima de fra Miquel dos aniversaris: un el dia de la seva mort i l’altre el dia posterior a Sant Francesc d’Assís. Li concedeixen sepultura davant les grades del presbiteri al costat d’Arévalo de Zuazo, per mancomunar els constructors de l’escala de Jacob. Els marmessors de Pontic decoren la tomba amb una bella làpida, que destaca l’obra de l’escala i que resa així:

D. O. M.

Prorsus omni laude *dignus*, Fr. Michaël Pontich.
Pauperum Pater *benignes*, ardens zelo, jacet *hic*,
Sedis hujus almae *praesul* virtutem *demonstravit*,
A domo gallissuae *exul* annos quatuor *pavit*
Dilectum sibi *commissum* tot gregem manu et ore,
Ardue tractans *remissum*, debilem sed amore,
Quem religio *minorum* praesidem jam *fecerat*
Ad exemplar *doctorum*, Nula mundo *dederat*.
Absque scalis magna *portae*, plures sunt *memoriae*
Quae fletum movent in *morte*, preces atque *gloriae*.
Annos tercedim *Pastoris* jam *fere compleverat*,
Cum finem tanti *laboris* pax Dei *decreverat*.
Die XXVI januarii MDCXCIX.

Per a la façana interior de la catedral, fra Miquel acull l'ideari de Borromeu i els més desconeguts del canonge de la Catalunya Nord com ell, Narcís Cassart i del bisbe electe Francesc Pijoan que "deseaban fabricar el frontispicio y la fachada de la catedral (...) y hacer los retablos de las capillas de la misma, donde no los haya".

Seguint aquests preceptes Pontic decideix convertir la façana interior en un nou Assís per als fidels i per als agnòstics que atrets per la llum entrin a llegir les belles històries dels nous retaules. Mana posar canelobres, làmpades i llums en llocs estratègics i en les finestres del deambulatori de l'altar major, perquè sembli transparent com el de Toledo. En el testament atorgat davant del notari de la ciutat, Ramon Vila, per fer-ho fefaent fa un llegat per costejar lluminàries extraordinàries i innumbrables enceses de salamons per l'exposició del Santíssim i les festivitats del Corpus Domini i l'Assumpta al Cel.

I després com és, atorga mil lliures més, l'any 1698 per refer el vitrall de la O sobre el presbiteri de l'altar major de la catedral, que ha estat bombardejat pels francesos durant el setge de 1694. Encarrega l'obra al millor pintor de vitralls de Barcelona, Francesc Saladrigas, que instal·la el taller a Girona però no el pot acabar a causa de la guerra de Successió fins a l'any 1706. En record del comitent, el decora amb una bella garlanda floral i la imatge de Sant Miquel esclafant el dragó de França, en homenatge al patró de la ciutat i de Pontic.

Fra Miquel, com un Borromeu gironí, no defalleix, motiu pel qual proposa l'any 1690 la unió del cor al presbiteri, amb la promesa de pagar les reixes de l'altar major i la cadira episcopal, que fou l'únic que es portà

Vitrall de la O vist des de l'absis de la catedral de Girona. Fotografia anònima. MAC. Girona

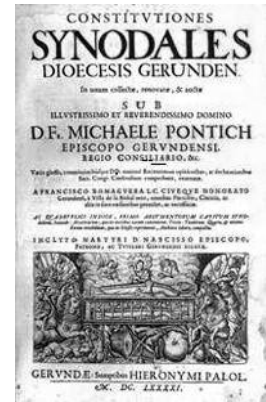
a terme, per desesperació del bisbe. Fou comprat l'alber blanc amb el llegat del canonge Agustí Prats i l'obra encarregada a un gran escultor, que féu un imaginatiu projecte, però tot se n'anà en orris per les lluites internes del capítol.

Com a coronament de la graonada, promou la construcció de les capelles bessones de l'Anunciació i l'Assumpta al Cel i la decoració de les capelles laterals i les del deambulatori. Per donar exemple encarrega vint-i-cinc anys abans del que diu la historiografia un retaule de la girola a l'escultor Pau Costa. Serà el primer gran retaule del mestre vigatà a la seu gironina, que n'hi projectarà set més amb el seu taller. L'elecció de fra Miquel no és mai casual. Escull decorar la capella dels sants Francesc i Vicenç per retre un homenatge a Narcís Cassart, un altre vitrubi gironí, allí sebollit i perquè els canonges decorin les capelles buides. Preparada la capella pel mestre de cases Jaume Buxó, l'escultor inicia la feina del retaule amb una temàtica de moda com són les Dolores de la Verge. Fra Miquel, durant la visita pastoral de 21 de juliol de 1691, que ha passat desapercibuda per la mala lletra del copista, ja contempla a la llum de les torxes uns graons pintats, un sant crist i un model del cos central representant la Pietat. Li agrada tant que mana treure les barres mitgeres de les reixes perquè el retaule il·lumini la part més fosca de la seu i s'assembli als retaules francesos i italians plens de color que tant admira. Col·laboren amb el mestre Costa, tallant alber blanc, el serrador de Contestins Salvador Verneda, que vol ser enterrat a la capella per devoció, i l'escultor italià Giovanni Batista Longo de Melito, que a la capella s'ha casat l'any 1692 amb Maria Teresa Català, la cosina del canonge Miquel Català i Vinyolas. La idea de fra Miquel és embellir i il·luminant la fosca catedral, per als fidels i els viatgers que en gran nombre la visiten i perquè serveixi de model al díscol i garrepa capítol. Sols dos canonges i un beneficiat, Agustí Prats, Salvador Verneda i Francesc Morató, renoven les façanes de la catedral, en restaurar les capelles de la Gregoriana i les dels sants Pau i Bernat i Sant Domènec.

El tema del miracle de les mosques de Sant Narcís, de 1285, està molt en el cor de fra Miquel, que s'ha *gironitzat*. Un bell gravat de la pintura de Narcís Rius Giralt, que decora Sant Feliu, obra de Francesc Gazón de Barcelona, il·lustra la portada de la seva obra magna, les *Constitutiones Synodales Diocesis Gerundensis*. Pontic, treballador incansable, durant

Pau Costa, escultor. Cos central del retaule de les Dolores de la Verge de la capella dels sants Francesc i Vicenç de la catedral de Girona. Fotografia de Josep Maria Oliveras

Frontispici de Miquel Pontic Isern, *Constitutiones Synodales Diocesis Gerundensis*, Girona, Jeroni de Palol, 1691, decorat amb el gravat del miracle de les mosques de Sant Narcís, obrat per Francesc Gazón de Barcelona. Biblioteca Pública de Girona

els primers anys de pontificat prepara meticulosament la publicació, que és impresa als tallers de Jeroni de Palol l'any 1691. Intel·ligent, consulta sempre els que en saben més i per aquest motiu fa ordenar i enriquir l'edició pel doctor en dret de la Bisbal d'Empordà Francesc Romaguera. Amb les *Constitutiones* posa al dia les disposicions de Trento. En la seva obra magna Pontic desaconsella, entre d'altres, la utilització de la música polifònica per distorsionar la lectura de les sagrades escriptures, la música popular i llogar orquestres amb instruments de percussió, tambors, flautes, gaites i cornamuses ni tan sols en festes extraordinàries o ofertoris. Com a resposta, els miniaturistes de l'escriptori de Sant Francesc esmentats ornem els caplletres dels antfonaris amb trompetes i tiordes, disgustats en prohibir fra Miquel la xocolata, els perfums, el tabac i les armes.

Des de la catedral empren moltes i extenuants visites pastorals a la diòcesi, que són descrites pel nebot Sulpici Pontic, dient "que no excusà Iglesia alguna del Bisbat, encara que fos en país lo més arriscat, que no visiti ab sos ulls y si bé estigué subjecte a gravissimas y continuos atxaques" dels quals no es planyia. Destaca l'impacte provocat en ell pel bon acolliment i la bona administració dels santuaris de Sant Salvi de Cladells, governat pel terciari i prevere Joan Roca (El Voló? - Sant Martivell, 1688) i el de la Mare de Déu de la Salut de Terrades, que vol que siguin el mirall dels altres santuaris.

La magnanimitat envers els pobles es palesa quan l'any 1694, en saber que havien estat "preses varias Iglesias [de l'Empordà] per fruit de la victòria tingueren las armes franceses esguassant lo riu Ter en Verges y sabent [...] que en moltes no se podia tenir reserves" manà fer amb gran despesa a Barcelona, "còpia de pixis, calzers, patenes y creus, encensers, casulles, albas y demás necessari" per dignificar les cerimònies de les divuit esglésies de l'Empordà, saquejades per l'enemic natural.

3 - La col·legiata de Sant Feliu

A la col·legiata de Sant Feliu, Fra Miquel hi troba pau i serenor, sobretot en el capellà major Josep Brusi, que esdevé el seu marmessor. Per acostar-se a la Universitat de Girona, barallada amb el capítol de la catedral, fa una deixa per fer lluminàries extraordinàries i innombrables enceses de salamons els dimecres de l'any a l'antiga capella de Sant Narcís, patró de la ciutat. I per especial devoció l'embelleix, encarregant el deliciós quadre del *Miracle de Sant Narcís i les mosques* al malaguanyat pintor Narcís Rius Giralt (Girona, ? - 1694), mort heroicament durant el setge de 1694. El millor pintor de retrats de la ciutat representa, col·locant el màrtir emblemàticament davant d'una marededéu del Roser i envoltat de cavallers francesos, que com els de Paolo Uccello de la

Narcís Rius i Giralt, Quadre del miracle de les mosques de Sant Narcís, amb un bell marc amb l'escut de Miquel Pontic, de la capella de Santa Afra de la col·legiata de Sant Feliu de Girona. Fotografia de Montserrat Moli i Frigola

Galleria degli Uffici de Florència, són atacats per les mosques que surten de l'urna del sant. Refinat, el fa emmarcar amb un preciós marc de vores recargolades, presidit pel seu escut episcopal quadribarrat, decorat amb ponts i braus. La Universitat de Girona, agràida, correspon al gest del prelat pagant un cobritumol d'argent per sant Narcís, d'acord amb les normes de Borromeu. Reben l'encàrrec els més prestigiosos argenters: Joan Baptista Ros major i Joan Baptista Ros menor de Barcelona, Jaume Escarpanter i Vicenç Rosselló de Girona, que obren així mateix una làmpada d'argent a joc, pagada per Carles II en reconeixement al valor de la ciutat, ambdues daurades pel pintor Miquel Ferrer.

4 - El convent de Sant Francesc de Girona

Però molt abans de començar l'obra de la catedral, fra Miquel crea un gran taller al cenobi de Sant Francesc de Girona, sota la supervisió de l'oncle Francesc. L'església del monestir s'enriqueix i ennobleix des de 1665 per obra del pintor Bonaventura Pairacs, en convertir-se en la catedral del pla, per acollir les cerimònies de la Universitat i el Consell de la Ciutat, en barallar-se els jurats amb els canonges. En aquest ambient d'esplendor, fra Miquel encarrega obra als artistes que valora per veure si seran capaços de redecorar i embellir la catedral de l'Assumpta al Cel. Al cenobi, Pontic ha estat lector de gramàtica i ha preparat les ordes menors que rep a Sant Pere de Galligants, de mans del bisbe d'Orange Giacinto Serroni l'any 1652. A més a més, durant la guàrdia de fra Jaume Guilló de Marquexanes de Conflent, és a dir de la Catalunya Nord com ell, exerceix com a mestre de novicis per apaivagar els ànims i conjuntament amb el predicador Joan Sagarra fa restaurar el dormidor gran, després de les destrosses causades per l'aiguat de 1678 i el setge de 1684.

Durant aquest període prepara la vestició dels framenors Francesc Sabater, fill d'un torner de Perpinyà que professa l'any 1687. També la de Joan Font de Cambrils, fill d'un adroguer de Lleida, les de Just Coll de Barcelona, Josep Capdevila de Ribesaltes i Josep Casamitjana de Balsareny, tots fills de pagesos, i la de Pere Xirgu de Cassà de la Selva, fill d'un treballador l'any 1687.

Fra Miquel fa restaurar i daurar l'altar major dedicat a Sant Francesc d'Assís i repintar el presbiteri i la capella del Santíssim, malmesos per l'aiguat i el setge esmentats. Però per millorar-ne la bellesa encarrega l'envoltori del retaule major a Pau Costa. L'arquitectura del mateix retaule havia estat obra de l'escultor gironí Anton Moret amb imatges del reusenc Onofre Fuster de 1611 a 1637. El mestre Costa reordena l'espai emprant les peces seques del retaule anterior. Restaura les imatges de Sant Bonaventura i Sant Fidel de Sigmaringa envoltant un quadre de Sant Francesc d'Assís, salvat de l'aiguat i donat pel terciari i canonge de Sant Feliu Jaume Barril mort al cenobi l'any 1684. El quadre fa de lleixa a l'àtic decorat amb la imatge de la Immaculada Concepció, inspirada en el gravat d'Ignasi Valls que fa sorgir la verge de la font dels dofins de la vil·la de Bagnaia i que coneixem gràcies als miniaturistes dels antifonaris del cenobi, que la situen entre Sant Domènec i Sant Francesc. El retaule, el presbiteri i la capella del Santíssim són daurats pels pintors de Ripoll Josep Germà (Ripoll, 1651 - 1706?) i el seu nebot Joan Gasc.

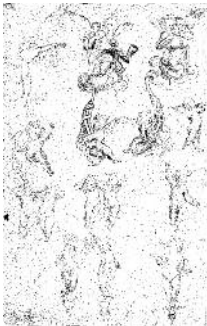
Fra Miquel converteix per especial devoció la capella de Santa Úrsula i companyes en privilegiada. Hi funda amb un llegat de setanta-cinc lliures l'any 1687 la festa de les Verges "amb completes la vigília y lo endemà ofici solemne ab sermó i lluminària en lo altar". Vol així mateix que cent lliures més serveixin per fer una major lluminària durant l'exposició del Santíssim dels segons diumenges de l'any i que se celebrin en dit altar dos aniversaris solemnes i dotze aniversaris ordinaris per la seva ànima, pels quals atorga cinc-centes vuitanta lliures i els censals i les pensions que rep de la pubilla Carbó de Rupjà i del síndic del convent i aromater Ramon Forest.

Encarrega així mateix a l'escultor de confiança, Pau Costa, el retaule de la capella de Santa Úrsula i les Onze Mil Verges, com a contenidor de les relíquies de les santes, tal com manava Trento i les *Instrucciones* de Borromeu, posades al dia en la pastoral abans esmentada. El treball és descrit pel nebot Sulpici dient que fra Miquel paga el retaule "per col·locar en ell la multitud de sas relíquies que estaven antes poc decentment". L'escultor envolta el quadre central de les santes amb bon nombre d'àngels, que retrobem en uns bells esbossos del taller de Pau i Pere Costa i amb les imatges de Sant Bonaventura i Sant Pere d'Alcàntara, coronats pel patró de la ciutat i de Pontic, Sant Miquel. Costa s'inspira en el retaule de Sant Sebastia projectat el 1652-53 per Josep Tramulles per a la capella homònima del Carme Calçat extramurs. El quadre pot ser atribuït al pintor abans esmentat, Narcís Rius i Giralt, però també a pintors barcelonins

Capitell de la capella de les Verges de Sant Francesc. Fotografia de Rafael Bosch. Museu d'Art de Girona

actius al monestir com Joan Arnau Moret, Pau Rossell o Joan Sentís, o a pintors actius a Girona com Joan Pau Casanovas, Joan Darder, Joan Anton i Miquel Ferrer o el per ara desconegut Miquel de Nàpols, creador d'una acadèmia de dibuix al carrer de l'Albareda que al convent enterra un albat. El treball queda interromput durant l'ocupació francesa de Girona. Pau Costa torna per acabar de compondre'l després de la pau de Ryswick, en rebre una ordre cominant de fra Miquel, que no perd temps i contracta el famós pintor i cònsol de la confraria de dauradors de Barcelona, Onofre Boet, davant del notari eclesiàstic

Pau Costa i escola, escultor, esbossos d'àngels. Dibuix preparatori en paper i tinta. Arxiu Capitular de Girona

Pau Costa i escola, escultor, esbossos de Sant Miquel, dibuix preparatori en paper i tinta. Arxiu Capitular de Girona

Francesc Moret. El contracte estipulat en quatre-centes lliures es firma el 20 d'agost de 1698 "per aparellar i daurar el retaule alla manera di Roma" és a dir daurar l'arquitectura i les peces menors mentre el quadre "haja de ser acolorit i estufat juntament a las figures [...] que són en dit retaule i las cares i mans de dites figures encarnats". Boet es compromet a fer-ho en nou mesos especificant que seran a càrrec de fra Miquel "tot lo or, colors y demés". Per complaire Pontic, malalt, Boet es fa ajudar pels pintors dauradors locals com els esmentats Josep Germà i Joan Gasc de Ripoll i els gironins Josep Devoros, Francesc Rius i Jacint Casabosc. Boet rep de Pontic vint-i-vuit mil pans d'or i firma una apoca de vuit-centes seixanta-sis lliures i no les sis-centes quaranta-dues lliures escripturades. Comprenen les quatre-centes pactades i dues partides de dues-centes noranta-set lliures per la compra de divuit mil pans d'or i cent seixanta-cinc més per la compra de deu mil pans d'or mancants, a fi que el retaule resplendís com un sol ixent per servir de model a les capelles *mullades*.

Fra Miquel, atentíssim a la devoció provincial, en especial a la Selva, encarrega a Pau Costa un altar retauló amb la imatge de Salvador d'Horta, nascut a Santa Coloma de Farners i mort a Sardenya cuidant malalts. Per embellir la imatge, encarrega a l'argenter de confiança de Barcelona una rica diadema de brillants, un servei i un relicari d'argent per l'"habitus que sepultus fuit et túnica cum infermabatur" és a dir les relíquies del framenor, regalades pel papa Climent VIII i portades l'any 1602 a Girona per fra Dimes Serpí, provincial de Sardenya, vingut per recollir testimonis per a la beatificació del framenor. Pontic, per mantenir la capella condreta, la concedeix a la confraria de sabaters dels sants Marc i Crispí, que adopten Salvador d'Horta com a tercer patró i hi celebren les misses cantades i els oficis dels sants protectors, l'octava del Naixement de la Verge, els aniversaris dels confreres, l'exposició del Santíssim i la processó del tercer diumenge de juliol, que passejava pel Mercadal la imatge de Salvador d'Horta sota tabernacle i que aplegava "magna populati concorsi altari (...) quae plurima donaria bulle sive tauli", a més d'omplir el barri de belles catifes florals, reproduïdes pels miniaturistes en els antifonaris esmentats. El bell altaret esdevé privilegiat i curull de "picta miracula conficiatur", és a dir d'ex-vots, quan el papa Inocenci VIII beatifica Salvador d'Horta.

Fra Miquel, desitjós d'incorporar-se a la consuetud de Sant Francesc, cedeix al monestir i més concretament a la confraria del Cordó un censal que li prestaven els Moncanut de l'Estela per valor de cent lliures per refer les imatges que portaven en la processó i augmentar el nombre de ciris per devoció. Concedeix també permís extraordinari als framenors per anar amb la creu alta, diaca i sotsdiaca a cantar les absoltes a casa del síndic del monestir, amb la

Catifa de flors projectada en un dels carrers propers a Sant Francesc de Girona durant la processó del Corpus Christi, reproduïda en un cantoral del segle XVIII. Fotografia de Montserrat Moli i Frigola

condició que la creu “no precedís la creu de les parròquies”, per evitar disputes amb Santa Susagna del Mercadal, Sant Martí Sacosta i sobretot Sant Feliu, els rectors de les quals són caricaturitzats pels miniaturistes dels antifonaris esmentats.

l pràctic com és, quan és provincial de Catalunya i mestre de novicis de Girona fa projectar al mestre de cases Bartomeu Soriano, reconstructor de l'aqüeducte o *pont nou* de Sant Pere de Riudebitlles, la restauració del tres salts d'aigua de la sèquia Monar i la bassa on nedaven a la tarda els framenors. Però sobretot li fa projectar “un conducto de agua, ab que còmodament se reparteix (l'aigua de la Sequia Monar) per utilitat (però sobretot) per adorno del convent”.

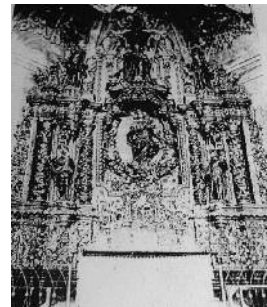
l ho fa per higiene i sobretot com a model per als veïns del Mercadal. També perquè ho contemplin els que fan exercicis espirituals al convent, els viatgers acollits i els estudiosos que freqüenten la biblioteca monacal. A la biblioteca deixa fra Miquel la seva biblioteca personal, curulla de tractats i llibres d'espiritualitat italians i amb el seu llibre de capçalera, la deliciosa Bíblia Magna, publicada a Florència, feta comprar a Roma amb els seus estalvis i que es troba a la Biblioteca Provincial dels Franciscans de Catalunya.

Detall de les obres de canalització de la sèquia Monar. Paper aquarell·lat. Fotografia de Dani Bosch. Arxiu Històric de Girona

5 - L'església de la Inmaculada del monestir de Santa Clara de Girona

El darrer escaló de Girona fou la construcció “d'una Iglesia amb la bella traça que manté” dedicada a la Inmaculada Concepció per a la comunitat de Santa Clara l'any 1698 segons projecte dels mestres de cases Bartomeu Soriano i Bernardí Alsina amb un pressupost de set mil lliures. Estava inspirada en la clàssica església de Santa Caterina, feta construir per Narcís Cassart. L'obra de fra Miquel, la completa el canonge de la catedral, Ignasi Bofill, que en tenir-hi nebodes professes fa projectar un convent al mestre de cases Agustí Soriano. A la vegada encarrega a l'escultor Pau Costa dos retaules: el de l'altar major dedicat a la Inmaculada Concepció que paga a mitges amb la Universitat de Girona, i un altre d'inèdit fins ara de les Dolors de la Verge, divers al projectat a la catedral. Pontic en agrair-li les monges la bella església, els diu premonitòriament, que aquesta seria l'últim graó de la seva escala “fent escala de totes que havien comensat per la de la seu”.

Pau Costa, escultor, retaule de la Inmaculada del convent de la Inmaculada i Santa Clara de Girona. 1703-1708. Fotografia anònima. MAC. Girona.

6 - 10 - Les muralles, els baluards, els hospitals reials de Girona, Palamós i Roses, i l'Hospital Civil de Santa Caterina Màrtir de Girona

Pontic fa consolidar les muralles, els baluards i les fortificacions gironines, i cada vegada que ataca l'enemic s'erigeix en comandant de les tropes, un gest que imitarà fra Manuel Cúndaro durant la Guerra del Francès. Va sempre als llocs més perillosos amb una companyia formada per frares i clergues, part dels quals moren durant els combats fent accions heroïques. Millora considerablement l'atenció dels ferits en els hospitals reials. Agraït així mateix per la protecció que donen a la Catedral, encarrega cada dia al seu cuiner "olla pels militars de la guarnició de la porta de Sant Cristòfol", ja que és l'indret per on ataca l'enemic, destrossant els vitralls de la catedral i posant a prova el campanar de Sant Feliu. En una ocasió hostatja en el palau episcopal una companyia de cavalleria de pas per la ciutat a causa de la precarietat de les casernes d'Alemanys, farcides de soldats.

Té molta cura a l'hospital reial d'administrar els sacraments als ferits més greus i concedir almoines als ferits de llocs llunyans i fent-se ajudar pel taller format pel mestre de cases Bartomeu Soriano i el fuster Josep Carreras, cunyat del canonge Miquel Català i Vinyolas fa projectar a l'hospital reial de Girona "un Quarto enter (dividit en sales) que corria de carrer a carrer, cloent en ell la Iglesia en que gastà gran suma". Esmerça tres mil lliures més per refer "portes, finestres, llits y marfegas y lo que obrà", restaurant els hospitals de Palamós i Roses, molt malmesos pels francesos i les ràtzies dels corsaris, obres que procuraren a fra Miquel la gratitud de Carles II i els ministres.

En l'hospital de Santa Caterina màrtir de la ciutat de Girona gastà vuit mil lliures i els diners procedents del delme de Monells per fer-hi millores. Fra Miquel visitava freqüentment l'indret, donava almoines als malalts més necessitats, consolava els malalts en situació més desesperada, imitant Salvador d'Horta. Per aquest motiu el seu retrat vestit de framenor, amb el bonet i l'escut episcopal fou col·locat a la galeria dels benefactors de l'establiment, que així mateix disposa la celebració d'un aniversari per la seva ànima i l'assistència de l'oncle Francesc fins a la seva mort "ab sinch terças de carn totes les semanas".

11 - L'església de Sant Salvador de Castellfollit de la Roca

El nostre bisbe havia encarregat al mestre Soriano, un artista camaleònic, ara especialitzat en arquitectura religiosa, la construcció amb pedra volcànica d'una clàssica i elegant església dedicada al Salvador a Castellfollit de la Roca. N'era rector el nebot Sulpici, que explica que fra Miquel ho féu "havent la antiga estat arruinada junt ab la Fortaleza lo any 1695", aprofitant el gran nombre de mà d'obra que es trobava al poble refent el castell i les muralles, entre els quals el mestre Soriano i Pau Costa que substitueix el sogre Pere Cases i que possiblement dibuixa alguna decoració o altaret per a l'església.

12 - 13 - La ciutat franciscana de Sant Salvi de Cladells i Santa Maria de Bellver de Santa Coloma de Farners

Recordant Francesc Eiximenis, fra Miquel decideix crear una ciutat franciscana ideal en

plena Selva mitjançant les donacions rebudes. La primera consistent en les terres, els bosquets i el santuari de la Mare de Déu de Bellver l'obté del pagès de Santa Coloma de Farners, Salvi Finestras, que la llega a Pontic, quan el fill Francesc, vesteix l'hàbit dels framenors en el convent de Girona, perquè el bisbe pugui convertir la propietat en un hospital-hospici-refugi de franciscans cansats o malalts.

Monestir de Sant Salvi de Cladells a la Selva.
 Fotografia de Gaietà Barraquer i Roviralta de 1898

La segona deixa comprèn el santuari, l'hostatjaria, els hortets, les terres i els boscos del santuari de Sant Salvi de Cladells, que ha estat ben governat per Joan Roca d'el Voló, originari d'Arras. El santuari és donat per Jean François de Bourneville, marquès de Rupit, i l'esposa, Maria de Perapertusa, de Clariana de Conflent a fra Miquel, perquè pugui convertir l'indret en el seu Escorial selvatà. Però sobretot en un segon Escornalbou, és a dir un seminari residència i un lloc de refugi per als desplaçats per guerres i bandositats. La inauguració de l'Escornalbou de la Selva advé el 21 de desembre de 1690 amb un pontifical i una processó entorn del santuari, en el curs de la qual fra Miquel porta la custòdia i promet pagar el que calgui per l'ampliació de la primera ciutat franciscana. Salvi Ros, rector de Sant Fructuós de Brunyola, fa un primer llegat de dues-centes vuitanta lliures a la confraria del Cordó, que permet les primeres obres d'ampliació a canvi d'oficiar a Sant Salvi per la seva ànima dotze aniversaris i una missa diària.

14 - 15 - Arenys de Mar i el pas de Sant Pol de Mar

El darrer poble del bisbat de Girona té una importància cabdal per a fra Miquel. A l'església de Santa Maria és consagrat el 25 de juliol de 1686 per Joan Baptista Desbac, bisbe de la Seu d'Urgell; Antoni Pasqual, bisbe de Vic, i Josep Mora, auxiliar de Tarragona i bisbe de Moronea *in partibus*, per evitar la pompa amb què el bisbe de Barcelona Benito Ignacio de Salazar volia consagrar-lo. Retorna a Arenys quan els francesos envaeixen Girona l'any 1694, amb una petita cort formada pels framenors del cenobi de Girona morts ambdós el mateix any: Miquel, mestre i prevere a Arenys, i Josep Galceran, predicador a Pineda.

Tot i la tristor pel seu autoexili, Pontic, conscient de la precarietat dels desplaçats a causa de la guerra, obliga el nebot Sulpici a renunciar a la pensió de tres-centes lliures atorgades de les rendes de la Mitra i a d'altres beneficis per "poder restituir als pobres lo que havia gastat per mas despeses y graus en lo curs de mes estudis (en veure) fugitius los paisans de varios pobles y en necessitat y sobre tenirlos ell tanta, los socorregué ab pa y llegum, tant quan durà la urgència a que contribuí lo Rey fent llibrança a tal efecte de 200 pans de monitió per die, que no bastae de gran part".

Entristit per la desolació causada pels gavatxos, demana i aconsegueix del virrei, la

Diputació i la ciutat de Barcelona, la fortificació del Pas de Sant Pol de Mar en la marina per aturar l'embranchida de l'enemic i reforçar la fortificació d'Hostalric "on estava lo exercit de Espanya (...) en lo any 1696" i la mà d'obra que continuava apedaçant la vila, entre els quals trobem vells coneguts de fra Miquel com són el mestre Soriano i l'escultor Pau Costa, que aquí torna a substituir el sogre.

I fa tot això frenant el desig d'embellir Santa Maria de Arenys de Mar, que ha acollit la seva consagració episcopal, i demostra així la seva riquesa interior. Marxa d'Arenys quan s'assabenta de l'entrada dels francesos a Barcelona l'any 1697, moment en el qual es refugia a Reus.

16 - La cartoixa de Montealegre

Fra Miquel, arreu de Catalunya, fa molts llegats, entre els quals destaca una bella imatge d'un Jesuset d'argent, fet per l'argenter de confiança de Barcelona, per recompensar els cartoixans de Santa Maria de Montealegre, quan acullen la professió solemne del seu complicat i mogut nebot Ignasi Pontic, escriptor *et altri*.

17 - Sant Francesc el Gran de Barcelona

En el monestir barceloní, fra Miquel ha estat lector de teologia i hi ha viscut en ser elegit provincial de Catalunya de 1684 a 1686, període en el qual fa projectar "el més magnífich quarto del convent que és a la part de mar", per atañllar millor els perills que vénen per aigua i acollir els visitants de forma agradosa. I és en aquesta sala on Pontic presideix la reunió "extracapitular" del 7 d'abril de 1685 en què resulta elegit per un trienni 49è guardià de Girona Jaume Guilló de Marquexanes de Conflent, ja secretari general de Catalunya, el qual mor de pena durant la nova entrada dels francesos a Girona l'any 1694, quan havia tornat a ser reelegit 53è guardià de la ciutat dels quatre rius. El nou setge provoca el desterrament de fra Miquel i la regència del cenobi per part de fra Joan Beuna fins a l'elecció com a 54è guardià de Girona l'any 1696 de fra Josep Serratosa.

Torna fra Miquel ocasionalment al convent barceloní, ateses les seves dots de negociador, en especial per reconduir la revolta les "barretines" de la ciutat, que aconsegueix ràpidament atesa la seva trajectòria de "pau i treva".

18 - Sant Francesc de Tarragona

El monestir tarragoní és un vell conegut de fra Miquel, ja que allí hi ha fet de lector de teologia, n'és custodi, guardià, almoïner voluntari i sobretot restaurador quan "fabricà los claustros que foren arrubïnats quan una centella bolà la torre en que era lo magatzem de pólvora" per retornar harmonia al monestir i agrair-li haver acollit amb tota esplendor la celebració del concili de 1691, que tanta vida portà al convent i a la ciutat de Tarragona.

19 - Santa Maria de Jesús de Reus

És un cenobi que sempre està present en el cor de fra Miquel, ja que hi ha fet de lector

d'arts abans del Tractat dels Pirineus. I és també on el 18 de març de 1694 és elegit provincial de Catalunya per unanimitat i Gabriel Batlle, 48è guardià de Girona. És també a Reus, l'any 1690, on Joan Alvin, vicari general de l'orde, nomena el llec Ramon Badia perquè "assista por compañero de dicho Illmo, Señor [fray Miquel Pontic] en su Palacio [...] con toda caridad, fidelidad y amor" a la mort dels anteriors assistents.

Pel bon record que en té, escull Santa Maria de Jesús de Reus, malgrat les propostes enlluernadores dels francesos, "en lo any 1697 quan penetraren los enemichs fins a Barcelona [i] ell destitubit de tots medis sen anà al convent de Sant Francesc [sic Santa Maria de Jesús] de Reus, en lo camp de Tarragona, de quals demostracions meresqué les més vives expressions de la gratitud del Rey".

Fra Miquel és agraït amb el monestir reusenc per "franquejar-li les delícies rigoroses de sos treballs" durant l'exili. Per aquest motiu regala al cenobi diversos ornaments sagrats, entre els quals un "tern complet de blanch molt costós" perquè les cerimònies puguin ser sempre més brillants i immaculades.

20 - Sant Miquel d'Escornalbou a Riudecanyes

Es deu a fra Miquel la restauració i internacionalització del monestir d'Escornalbou, ja que "a despeses suas [...] en lo temps que era Provincial sollicità la formació ab privilegi d'un Seminari per missions, que vuy guarda, fortificantla ab gran preu [a més d'aconseguir] les Butllas Pontificias [d'Innocenci XI] necessàries per obrir-lo cara al nou món y feu [per higiene i salubritat posar] 15 religiosos dividits en zeldas per alivio dels conventuals".

L'obra un cop acabada l'omplí de goig, així que sentint acostar-se a Jesús decidí "fabricar un Quarto on ideave retirarse, posant un coadjutor en lo Bisbat, quant per ses atxaques se judicava inútil per la càrrega".

Quan davant del notari Ramon Vila redacta un codicil mana abellir el "quarto del bisbe" d'Escornalbou, on ell no pot adormir-se en la pau del senyor però sí el bisbe, Baltasar de Bastero i Ledó, que com a bisbe de Girona pren com a model fra Miquel.

21 - Sant Antoni de Pàdua de Torà

Pontic, quan és provincial de Catalunya, vol crear un cenobi en terres lleidatanes, immortalitzades a la basílica d'Assís. I ho fa al poble de Torà, per augmentar i mantenir el caliu del pas de Sant Francesc per les terres trepitjades pel seràfic, gràcies a dues donacions. La primera és la d'una casa pròpia de Caterina Antònia d'Aragó i de Sandoval, duquessa de Segorb, Cardona i comtessa d'Empúries, i la segona és la del camp de *la Creu del Minort*, pròpia del pagès Josep Rius, que esdevenen l'embrió del convent de Sant Antoni, que tanta joia li proporciona.

Epíleg

La façanes de la catedral de Girona són habilitades després de la visura i la visita pastoral realitzada els anys 1718-19 pel bisbe Miquel de Taverner de Rubí, ignorada però per la historiografia. El borbònic bisbe hi certifica que Pau Costa ha acabat sis dels retaules

propiciats per fra Miquel. Són els dels sants Miquel i Iu, l'Anunciació i l'Assumpta al Cel, Sant Narcís i les Dolors de la Verge, i que sols per manca de diners no ha acabat el dedicat als sants Pere i Pau. El bisbe Taverner no vol ser enterrat a l'ombra de cap d'aquests retaules, que considea filoaustríacs, sinó a la capella de Santa Caterina màrtir de la catedral vella, ben lluny de les façanes glorioses volgudes per fra Miquel i realitzades per Pere Cases, Bartomeu Soriano, Pau Costa i els respectius tallers.

FONTS

Documents inèdits dels arxius de protocols de Girona, Barcelona; dels notaris eclesíastics i del capítol de Girona i dues biografies inèdites, tot resseguint Sulpici Pontich, *Repertori per alfabètic del secretariat del M. I. Capítol* en tres volums i *l'Episcopologi i serie dels prebendats*, en un volum, ambdós manuscrits abans de 1738, sense oblidar Joseph Tolra de Bordas, *Biographies roussillonnaises*, Perpignan, Alzina, 1865, ibídem; *Histoire de Saint Françoise d'Assise en Rousillon*, Perpignan, Latrobe, 1884, p. 189.213; Cayetano Barraquer Roviralta, *Las casas de religiosos en Cataluña*, Barcelona, 1909, 2 vol., diverses pàgines, ibídem; *Los religiosos en Cataluña*, Barcelona, 1915-1916, 4 vol., diverses pàgines; Jean Capeille, *Dictionnaire des biographies roussillonnaises*, Perpignan, Jean Comet, 1914, p. 488. 489.

BIBLIOGRAFIA

MONTSERRAT MOLI FRIGOLA. "Roma a Sant Salvi de Cladells. Aplecs i confraries", en *Quaderns de la Selva*, 20; ibídem "Del desert de Sant Salvi de Cladells al selvàtic de "Mar i Murtra" i "Pinya de Rosa". El Jardí a la Selva", en *I Congrés d'Estudis Selvatans* (2008), "Quaderns de la Selva" (2009); Ibídem, "Retaules mullats. El pintor de Ripoll Josep Germà (1651-1706) a Girona", en *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, L (2009), 303-332. "Miquel Pontic y las fachadas barrocas de la Catedral de Girona", en *El legado de San Francisco en España* (Ciudad Rodrigo 2009), 1, Córdoba 2010, 395-410; Ibídem, "Sant Francesc. La catedral del pla de Girona y los retablos de Joan Boris y Rodrigo de Molina, Pau Costa, Onofre Boet, Josep Germa y Joan Sentis 1641-1703", en *Aportaciones al Diccionario biografico franciscano de España, Portugal, Iberoamerica y Filipinas*, Còrdova, 2014, p. 355-391.

El meu agraïment a la Societat Andorrana de Ciències pel seu *savoir faire*; a l'ajuntament de Bouleternère i a la família de Jordi Taurinyà, del Casal Català del Conflent, per les precioses informacions sobre Bouleternère, el poble de naixement de Miquel Pontic, desafortunadament equivocat i reproduït arreu. He pogut, gràcies a les biografies inèdites, així mateix aclarir la data de naixement del nostre bisbe.